

**Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատարանի դիմումի հիման վրա՝
«Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» Հայաստանի
Հանրապետության օրենքի 24-րդ հոդվածի 6-րդ մասի և 30-րդ հոդվածի 1-ին
մասի 4-րդ կետի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը
որոշելու վերաբերյալ գործով Սահմանադրական դատարանի որոշման
հակիրճ բովանդակությունը**

1. Գործի նկարագրությունը

2019 թվականի մարտի 19-ին Սահմանադրական դատարանն ընդունեց «Գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 24-րդ հոդվածի 6-րդ մասի և 30-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործով ՍԴՈ-1448 որոշումը:

Դիմողը *Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատարանն էր*, որը Սահմանադրական դատարան էր դիմել 2018 թվականի դեկտեմբերի 5-ին:

Գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված էր *Ազգային ժողովը*:

Դիմողի մոտ ձևավորվել էր ողջամիտ կասկած այն հարցում, որ Օրենքի 24-րդ հոդվածի 6-րդ մասը և 30-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետը՝ սահմանափակելով մարդկանց սեփականության իրավունքը, բավարար չափով որոշակի չէին և խնդիրներ էին ստեղծում սեփականության իրավունքի իրագործման հարցում:

Դիմողի գնահատմամբ՝ վիճարկվող դրույթները՝ այնքանով, որքանով չէին տարանջատում վարչական ակտի հիման վրա կատարված գործարքները և չէին սահմանում դրանց չգրանցման հետևանքները, հակասում չէին հատկապես նաև Սահմանադրության 79-րդ հոդվածում ամրագրված իրավական որոշակիության պահանջին, քանի որ վարչական ակտի հիման վրա պայմանագիր կնքելու և այն նոտարի կողմից վավերացվելու, սակայն օրենքով սահմանված 30-օրյա ժամկետում պետական գրանցման չներկայացվելու դեպքում վարչական ակտի հիման վրա կնքված գործարքն առոչինչ է և ենթակա չէ պետական գրանցման՝ մի կողմից, սակայն, մյուս կողմից՝ վարչական ակտն ուժի մեջ է և առաջացնում է

սեփականության իրավունքի նկատմամբ լեգիտիմ ակնկալիք (բացառությամբ պայմանով վարչական ակտերի):

Բացի այդ՝ *դիմողը* գտնում էր, որ պետական գրանցման համար վարչական մարմնին դիմելու ժամկետն ապահովում է իրավական կանխատեսելիությունը և իրավահարաբերությունների կայունությունն ու հուսալիությունը, սակայն այն չի կարող լինել անվերականգնելի, եթե բաց է թողնվել հարգելի պատճառներով:

Պատասխանողի գնահատմամբ՝ Քաղաքացիական օրենսգիրքը որպես անշարժ գույքի նկատմամբ համապատասխան հիմքով սեփականության իրավունքի ծագման պահ է ճանաչում այդ իրավունքի պետական գրանցման պահը:

Բացի դրանից, ըստ *պատասխանողի*՝ Քաղաքացիական օրենսգիրքն անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցման պահը դիտում է որպես այդ իրավունքի ծագման նախապայման ոչ միայն սեփականության իրավունքի, այլև անշարժ գույքի նկատմամբ ցանկացած այլ գույքային իրավունքի պարագայում:

Պատասխանողի պնդմամբ՝ օրենսդիրն անշարժ գույքի նկատմամբ Քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված այս կամ այն հիմքից բխող իրավունքների պետական գրանցման փաստին հաղորդել է միանգամայն որոշակի նշանակություն՝ անշարժ գույքի նկատմամբ գույքային իրավունքների ծագումը պայմանավորելով ոչ թե դրանց համար հիմք հանդիսացող հանգամանքների առկայությամբ, այլ այդ հանգամանքների առկայության պայմաններում գույքային իրավունքի պետական գրանցման ճանաչման փաստով՝ գրանցման համար օրենքում հստակ ամրագրելով 30-օրյա ժամկետ:

2. Սահմանադրական դատարանի որոշման հիմքերը

Սահմանադրական դատարանը գտել է, որ անշարժ գույքի հետ կատարվող գործարքներից բխող իրավունքների պետական գրանցման պարտականություն սահմանելու և պետական գրանցման ենթակա իրավունքների ծագումն այդպիսի գրանցմամբ պայմանավորելու ու գրանցման ժամկետ սահմանելու միջոցով **օրենսդիրը հետապնդել է իրավաչափ նպատակ:**

Միևնույն ժամանակ՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ մի շարք դեպքերում գույքի օտարման մասին որոշումները կայացվում են վարչական ակտերով, Սահմանադրական դատարանը գտել է, որ պետության պարտականությունն է սահմանել սեփականության օտարման այնպիսի արդյունավետ կառուցակարգեր և կարգավորումներ, որոնք **նվազագույնը կծանրաբեռնեն գույքը ձեռքբերողներին՝** կապված գործարքների կնքման և դրանցից ծագող իրավունքների պետական գրանցման հետ: Ընդ որում՝ վարչական ակտի հիման վրա սեփականության իրավունքի ձեռքբերման ամրագրումն առանձին դեպքերում կարող է իրականացվել **նոտարական գործառույթների համատեղման եղանակով, երբ մեկ մարմինը կստանձնի անձին վարչական ակտի տրամադրմանն ուղղված բոլոր գործողությունների կատարումը:**

Ըստ Սահմանադրական դատարանի՝ Սահմանադրության 60-րդ և 75-րդ հոդվածներով ամրագրված իրավակարգավորումների ուժով պետությունը երաշխավորում է անձի՝ **սեփականության իրավունքի նկատմամբ օրինական ակնկալիքների** իրավունքի իրացումը, ի թիվս այլնի՝ վերջինիս իրացման համար արդյունավետ ընթացակարգերի և կառուցակարգերի օրենսդրական ամրագրման միջոցով:

Այս առնչությամբ Սահմանադրական դատարանը գտել է, որ օրենսդրի կողմից նոտարական կարգով կնքված գործարքների պետական գրանցման համար 30-օրյա ժամկետ սահմանելու և այդ ժամկետը լրանալուց հետո բացասական իրավական հետևանքների վրա հասնելու **օրենսդրական ընթացակարգերը** մի շարք դեպքերում կարող են խոչընդոտել անձի՝ սեփականության նկատմամբ իրավաչափ սպասելիքների իրացմանը, հետևաբար՝ այդ ընթացակարգերը **արդյունավետ չեն** անձի՝ **սեփականության նկատմամբ օրինական ակնկալիքների իրավունքի իրացման տեսանկյունից:**

Անդրադառնալով սեփականության իրավունքի՝ օրենսդրի կողմից ընտրված սահմանափակման համաչափությանը՝ Սահմանադրական դատարանը դիրքորոշում է հայտնել, որ իրավաչափ նպատակ (**իրավական հստակություն ապահովելը սեփականատիրոջ նույնականացման և նրա իրավունքների պետական գրանցման ժամկետի հարցում**) հետապնդող սահմանափակում

սահմանելիս օրենսդիրը պետք է հաշվի առներ նաև Սահմանադրության 78-րդ հոդվածով երաշխավորված **համաչափության սկզբունքը**, ըստ որի՝ հիմնական իրավունքների և ազատությունների սահմանափակման համար ընտրված միջոցները պետք է **պիտանի և անհրաժեշտ** լինեն Սահմանադրությամբ սահմանված նպատակին հասնելու համար: Ընտրված միջոցը, Սահմանադրական դատարանի գնահատմամբ՝ **տվյալ դեպքում պիտանի էր** սահմանված նպատակին հասնելու համար, սակայն **անհրաժեշտ չէր**, քանի որ որպես ավելի մեղմ միջոց օրենքի 24-րդ հոդվածի 6-րդ մասում կարող էր նախատեսվել դրույթ՝ ժամկետը բաց թողնելը վերականգնելու վերաբերյալ, եթե բաց թողնելը տեղի էր ունեցել առանց անձի մեղքի:

3. Սահմանադրական դատարանի որոշման եզրափակիչ մասը

Վերը նշված և այլ պատճառաբանությունների արդյունքում Սահմանադրական դատարանը որոշել է, որ օրենքի վիճարկվող դրույթները **հակասում են Սահմանադրությանը, սակայն իրավակարգավորման բաց չառաջացնելու նպատակով հետաձգել է դրանց ուժը կորցնելու ժամկետը** մինչև 2019 թվականի հունիսի 1-ը՝ հնարավորություն տալով Ազգային ժողովին օրենքի վերաբերելի իրավակարգավորումները համապատասխանեցնել իր որոշման պահանջներին: